

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(5)

2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 608 sahifa,
16-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Tinglovchilarga axloqiy-estetik tarbiya berishda notiqlik madaniyatini shakllantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari	10
Fazliddin Abdunabiyevich Abdurazaqov	
Professor-o'qituvchilarning ilmiy-pedagogik salohiyatini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish yo'llari	15
Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li	
Orfografik kompetensiyaning mohiyati va boshlang'ich sinflarda shakllanish bosqichlari	21
Abduvaliyeva Nodira Alisherovna, Mo'minjonova Gulnoraxon Abdupatto qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda uch o'lchamli vizualizatsiyalarning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati	25
Nabijonova Feruza Valijon qizi	
Loyiha texnologiyasi asosida bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy tashabbuskorlikni rivojlantirish mazmuni	28
O'rinova Nilufar Muxammadovna	
Sinfdan tashqari o'qish darslarida badiiy asar bilan ishlashning kompetensiyaviy yondashuv asosidagi metodikasi	32
Qilichova Billura Yorqinxuja qizi, Homidov H. K.	
Kasbiy-kommunikativ madaniyat fenomenining pedagogik talqini va rivojlanish tendensiyalari	37
Tashpulatova Nodira Olimjon qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv	41
Umbarova Nasiba Xolboy qizi	
Xorijiy tillarni o'rganishda shaxs nutqining shakllanishida psixolingvistikaning ahamiyati	44
Ahmedov Shavkat Asadilloevich, Ataboev Navruz Ilhombek o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matnni tushunish va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi (PIRLS dasturi misolida)	47
Abduraxmanova Charos Burxanovna	
Lesson Planning in English Language Teaching at Technical Universities	51
Aitbaeva Nursuliu Tairbekovna	
Lingvistik intellekt asosida individual o'qitish yondashuvining samaradorligi	55
Allanazarova Sadoqat Azimovna	
Xorij tadqiqotlarida zamonaviy oila transformatsiyasida farzandlar taraqqiyotining ijtimoiy-psixologik asoslari	59
Bo'riyeva Mahbuba Shavkatovna	
Теоретико-методологические подходы к изучению эмоциональных концептов в литературе: (на материале английских и немецких фразеологизмов)	63
Сайёра Улашевна Тагаева, Азиза Анкаевна Уразкулова	
The Importance of Forming a Schedule for High School Students	67
D. T. Atabayeva, X. I. Abduraymova	
Milliy cholg'u ansambllari orqali o'quvchilar musiqiy dunyoqarashini shakllantirish	70
Dadamirzayeva Gulshanoy To'lanjon qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ma'naviy-axloqiy tarbiyaga yondashuvning texnologik xususiyatlari ...	75
Jumanov Sherzod Saloyevich	
Adabiyot darsliklari uchun yangi o'zbek adabiyoti namunalarini saralashning ilmiy-metodik asoslari	78
Musaboyeva Zulfira Iqboljon qizi	
Maktab geometriyasida ko'pyoqlilar mavzusini o'rganishning innovatsion usullari	83
Pirlepsov Umrbek Baxtiyor o'g'li	
Generativ AI vositalarining mustaqil ta'lim jarayonidagi didaktik funksiyalari	86
Qahramonova Xumora Qahramonovna	
O'quvchi-sportchilar uchun individual mashg'ulot yuklamalarini avtomatik rejalashtirish va optimallashtirish imkoniyatini yaratish ahamiyati	91
Qosimov Faxriddin Jo'raqulovich	
Когнитивный диссонанс как социально-психологический феномен в контексте высшего образования: теоретический анализ	95
Мансурова Гульмира Рафаэловна	

Регуляторный произвол или необходимый порядок? Влияние новых регуляторных механизмов на свободу расследовательской журналистики	101
Рауфова Озода	
Qizlar tarbiyasida mahalla–oila–maktab hamkorligi mexanizmlari	105
Choriyeva Dildora Ismat qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini individuallashtirishning samaradorligi: kompetensiyaviy yondashuv asosida	109
Tangriyev Abdulkarim Tovashevich	
O'qish savodxonligi darslarida matn bilan ishlash orqali o'quvchilarda muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	114
Boymurodova Nodirabegim Bahodir qizi	
Raqamli transformatsiya sharoitida STEAM ta'limi orqali talabalarda tanqidiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirish	120
Kozimova Mehriniso Akbarali qizi	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	125
O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi	
Tasvirlarga raqamli ishlov berish texnologiyalari va ularning amaliy qo'llanilishi	129
Sharipov Nodir Botir o'g'li	
Management of Medical Emergencies in Outpatient Dental Clinics.....	133
Adurazzoqov Kamoliddin, Umarov Maruf, Buzrukzoda Javohir	
Psixologik farovonlikning asosiy komponentlari, ta'sir qiluvchi omillar va zamonaviy baholash usullari	138
Aliyev Samariddin Murotali o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	142
Boymurodova Sadoqat Istam qizi	
O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi.....	146
Gadoymurodova Kamola Sunnatullojevna	
Oilada bola tarbiyasining ahamiyati va uning shaxs kamolotiga ta'siri	151
Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Oilimova Mushtariy Xaydarali qizi	
Art-pedagogika vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik dunyoqarashni shakllantirishning pedagogik ahamiyati	154
Gulboyev Akbar Tuxtayevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy tadbirlar orqali vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish	158
Homidov Husniddin Kupaysinovich, Yusupova Gulzor Yunusjon qizi, Norbekova Sevinch Musurmon qizi	
Bone-Grafting Materials in Oral Surgery: Classification, Biological Properties, and Clinical Application	161
Jumaqulova Mashhura Alishevovna, Buzrukzoda Javohir Davronovich	
Mediatsiya va o'qib tushunish kompetensiyasi o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik	166
Karimova Dilyoraxon Raximjon qizi	
Using STEM Technologies to Foster Rational Thinking in the Dentistry	169
Khonimqulov Javlon, Burkhonova Zarafuz	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini montessori metodikasi vositasida til o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish usullari modeli.....	173
Mahbuba Yusupova Rustam qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tayanch kompetensiyalarni integrativ yondashuv asosida shakllantirish metodikasining samaradorligi.....	177
Nasimova N. Q.	
Analysis of Scanning Techniques Used in Orthodontic Dentistry	182
Nasrullayev Javlonbek Tal'atonovich, Rahimberdiyev Rustam Abdunosirovich	
Zamonaviylik - ta'lim konsepsiyasida asosiy mezon sifatida	187
Ochilova Gulnoza Odilovna	
O'qish savodxonligi darslarida xalq og'zaki ijodidan foydalanish metodikasi	191
Qahhorova Sojida Bahodir qizi, Zokirov Javoxir G'aybullo o'g'li	
Diqqat va xotira jarayonlarida raqamli texnologiyalarning roli	196
Salomova Nargiza Sattorovna	
Talabalarda kasbiy refleksiya rivojlanishiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning empirik tahlili.....	200
Shukurova Nargiza Ikramovna	

Gimnastikachi qizlarda egiluvchanlik jismoniy sifatini rivojlantirish jarayonida shikastlanishlarning oldini olish	205
Sultanova Musharafxon Xudoyqul qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ekologik bilimlarni raqamli texnologiyalar yordamida rivojlantirish ...	210
Sayfedinova Dildora Ikramitdinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishida shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari, imkoniyatlari va yo'nalishlari	216
Uralova Nurxon Maxadovna	
Naqshbandiya qadriyatlarini bo'lg'usi o'qituvchi shaxsini shakllantirishdagi o'rni	220
Xalmuxamedova Maxbuba Aslanovna	
Boshlang'ich ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-metodik asoslari	223
Xo'jamberdiyeva Maftuna Norqobilovna, Sanaqulova Sevinch Baxtiyor qizi	
Developing Logical Thinking via the Use of STEM Technology	226
Yarmuhammedov Nabijon Navruzovich, Burkhonova Zarafuz	
Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion metodlardan foydalanishning ahamiyati	229
Yo'ldoshboyeva Zulfiya Ravshan qizi, Jumayev Abdilxakim Turdiyevich	
Значение предмета физического воспитания и спортивной метрологии в физическом воспитании молодежи	233
Маматкулов Равшанжон Солижонович	
Аксиологические аспекты диалога культур в романе Сухбата Афлатуни "Рай Земной"	237
Чернова Татьяна Алексеевна, Худойназаров Сардорбек	
Maktab boshqaruvida ilmiy asoslangan yondashuvlarni joriy etishning pedagogik shart-sharoitlari	240
Akbutayeva Gulasal Uzoq qizi	
Features of Verbal and Non-Verbal Communication in Teaching Foreign Languages in Higher Education Institutions	248
Gulnoza Aslamovna Azimkulova	
Chaenomeles Japonica (Thunb.) Lindl. Ex Spach mevalaridan ajratib olingan polifenol va pektin komplekslarining ichak mikrobiotasi, oksidlovchi stress va immun javobga ta'sirini molekulyar-biologik usullar asosida tadqiq etish	251
Ergasheva Nigora G'ayratovna	
Contemporary Linguodidactic Trends in Teaching English in Higher Education	259
Khudoyarova Ziyoda Maratovna	
Yuqori sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning muammo va imkoniyatlari	264
Layloxon Xabibullayeva Tursunali qizi	
Raqamli sport pedagogikasi va bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish omillari	269
Matvapayev Azizbek Gaibnazar o'g'li	
Sun'iy intellektga qaramlik: raqamli addiksiya evolyutsiyasining yangi bosqichi	273
Mo'minxo'jayeva Zuhra Alimjon qizi	
Linguo-Cognitive Modeling of The Relationship Between Life and Death In Literary Texts: a Comparative Analysis (Based on 20 th -Century English and Karakalpak Works)	279
Najimova Perizad Arslanbay qizi	
Talabalar intellektual qobiliyatini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	283
Shodiyeva Charos Ravshan qizi	
Ta'limiy o'yinlar vositasida ko'zi ojiz bolalar nutqidagi kamchiliklarni korreksiyalashga qaratilgan mashg'ulotlarining asosiy bosqichlari	286
Xaytova Farida Kuchkarovna	
Raqamli va an'anaviy o'qish: qiyosiy tahlil	292
Mashrapova Sevara Xabibovna	
Mustahkam oila qadriyatlari va ularning zamonaviy jamiyat rivojiga ta'siri	296
Soyibova Bonu O'tkir qizi	
Sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik mohiyati	301
Xoliqov Farxod Karomatillo o'g'li	
Boshlang'ich ta'limda raqamli texnologiyalar: sun'iy intellekt vositalaridan oqilona foydalanish metodikasi ...	305
Aminov Shavkatjon Sobir o'g'li, Abdusattarova Muhlisaxon Foziljon qizi, Berdiyaro Jasmena Sherzodjon qizi	
Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichidagi dzyudochilarda koordinatsion qobiliyatlarni shakllantirishning samarali vositalari	311
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	

Mediatsiya va o'qib tushunish kompEtensiyasi o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik.....	315
Karimova Dilyoraxon Raximjon qizi	
Xorijiy tillarda yozma ish turlarini o'rganishning o'ziga xos jihatlari	319
Omonova Sarvinoz	
Can Duolingo Reduce Speaking Anxiety: A Literature-Based Analysis	322
Qodirqulova Ra'no	
Kommunikativ yondashuv asosida o'quvchilarning chet tilida muloqot qilish ko'nikmalarini takomillashtirish	326
Sa'dullayeva Shahzoda Nuriddin qizi	
Zamonaviy psixologning kasbiy kompetensiyasi: krizisli vaziyatlarda ishlash texnologiyalari.....	330
Shirinov Otabek Tuvalovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishida shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari, imkoniyatlari va yo'nalishlari	333
Uralova Nurxon Maxadovna	
Иммерсивные технологии в обучении русскому языку как иностранному: современные подходы и перспективы	337
Абдусаламова Адиба Каримджановна	
Инновационная методика интенсивного обучения студентов филологического направления русскому языку в сопоставлении с узбекским языком	340
Касимов А. Б.	
Basketbolchilarning jamoaviy texnik harakatlarini takomillashtirish.....	344
Mirzayev Xusniddin Abdusattor o'g'li	
Boshlang'ich sinflarda zamonaviy o'qitish usullari.....	348
Alimjanova Matlyuba Yunusovna	
Socio-Psychological Mechanisms of Child Protection From Violence: International Experience and the Practice of Uzbekistan.....	351
Ganiev Maksudjon Najim ugli	
Malaka oshirish jarayonida maktab o'qituvchilarining metodik kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	357
Gafforova Sarvinoz Asrorovna	
Chap qo'li yetakchi o'quvchilarni o'qitishda neyropedagogik yondashuvning pedagogik mohiyati va asosiy tushunchalari	361
Rashidov Abduaziz Abduvali o'g'li	
XIX asr oxiri – XX asr boshlarida jadidchilik harakatining Qashqadaryoga kirib kelishi va uning ta'lim tizimiga oid tarixiy-pedagogik ildizlari	369
Sulaymonova Nilufar O'tkir qizi	
Снижение коммуникативной тревожности студентов-филологов средствами театральных упражнений в обучении немецкому языку	372
Галиуллов Марат Анварович	
Педагогические условия совершенствования дидактических моделей обучения студентов в цифровой образовательной среде	376
Рахматова Нигина Исломовна	
O'smirlarda internet tobeligi namoyon bo'lishining shaxs xususiyatlariga ta'siri.....	380
Djuxonova Noxida Xayotjonovna	
Tarix darslarida "Educaplay" interaktiv o'yinlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari.....	384
Eshankulova Ma'mura Davlatovna	
Yangi O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslarning ijtimoiy faolligini ta'minlash: falsafiy tahlil va milliy dastur istiqbollari	388
Jurayeva Mushtariy Muxaydinovna	
"Neyropsycore / Bo'g'irsoq" kompyuterlashtirilgan dasturi asosida 6-9 yoshli bolalarda eshituv-so'z-mantiqiy xotirani rivojlantirish samaradorligi.....	392
Mirzajonova Eleonora Topvoldiyevna	
Texnika oliy ta'limida o'qitishning metodologiyasi: zamonaviy yondashuvlar va samarali pedagogik texnologiyalar	395
Numonjonov Shoxzodbek Dilshodjon o'g'li	
Raqamli ta'limda fizika o'qitish metodikasini takomillashtirish modeli	401
Sh. A. Saidova, J. J. Kamolov	

Tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining yozuv kompetensiyasini shakllantirishdagi o'rni.....	410
<i>Jo'rayeva Zuhra Kamoliddin qizi</i>	
Integrativ o'qitish samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari mazmuni.....	414
<i>Kamol U. Mirzayeva</i>	
Oliy ta'lim tizimida dasturiy-konseptual modellashtirishning epistemologik va metodologik asoslari	419
<i>Muydinjonov Ziyodjon Rafiqjon o'g'li</i>	
Imom G'azzoliyning farzand tarbiyasiga oid qarashlarini zamonaviy pedagogikaga joriy etish shart-sharoitlari.....	423
<i>Nabiyeva Aziza Komil qizi</i>	
Parsial o'quv dasturlarining pedagogik mazmuni, tuzilishi va boshlang'ich ta'lim metodikasidagi nazariy asoslari	429
<i>Saydillayeva Mehrnaz Bahodir qizi</i>	
FabLab va MakerSpace texnologiyalari asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida texnik ijodkorlikni shakllantirish metodikasi	434
<i>Xudaykulova Saida Zakirovna</i>	
The Role of Qualified Teachers in Students' Career Choices.....	441
<i>Karimov Dostonjon Karimovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida zoologiya fanini mediatexnologiyalardan foydalanib o'qitish shart-sharoitlari	446
<i>Kalandarova Dilnoza Samandarovna</i>	
Koxlear implantatsiyadan keyingi bolalarni oila muhitida eshituv-bilish rehabilitatsiyalash strategiyalari va ularning samaradorligi	451
<i>Amatjanova Moxinur</i>	
Fanlararo yondashuv asosida ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni tarbiyalash metodikasi	455
<i>Anorboyev Bekmurod Dilmurod o'g'li</i>	
Koxlear implantli bolalarni inklyuziv ta'limga moslashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	459
<i>Atamirzayeva Zebunniso Baxtiyor qizi</i>	
Globallashuv va raqamli jamiyat sharoitida umummadaniy kompetentlik tushunchasining transformatsiyasi	464
<i>Baydjanova Dinora Karimovna</i>	
Akmeologik yondashuv asosida pedagoglarning kasbiy intellektual salohiyatini rivojlantirish	469
<i>Boltayeva Qambar Abdullayevna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning konseptual asoslari	474
<i>Egamberdiyev Oyatillox Alisher o'g'li</i>	
Global ta'lim makonida raqamli kompetentlikni rivojlantirish: zamonaviy muammolar va innovatsion yechimlar	478
<i>Fazilova Zumrad Axmadovna</i>	
Immunitet tizimining yaxshi rivojlanishida jismoniy mashqlarning o'rni va ahamiyati	481
<i>Jurayev Bobomurod Ramazonali o'g'li</i>	
Project-Based Learning in Professional Education	485
<i>Mukhtarova Nozima Kuchkarovna</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarida axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	488
<i>Muxammadiyev Baxtiyor Jurayevich</i>	
Texnika oliy ta'limida o'qitishning metodologiyasi: zamonaviy yondashuvlar va samarali pedagogik texnologiyalar	493
<i>Numonjonov Shoxzodbek Dilshodjon o'g'li</i>	
Boshqa sohalardagilarga ingliz tilini o'rgatishda innovatsion texnologiyalar	499
<i>Sardorova Mashxura Maxsudbekovna</i>	
Loyihaviy ta'lim texnologiyasining o'quvchilar mustaqil o'quv-izlanish faoliyatini rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari	502
<i>Suyunova Marjona Xudoyshukur qizi</i>	
Individual Diagnosis of Genre and Spelling Errors in Mother Tongue Lessons Through AI Programs.....	506
<i>Tukhtayeva Muqaddas Olimovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy va konseptual asoslari	510
<i>Xolmatov Oybek Orifovich</i>	
The Role of a Rubric in Assessing the English Skills of Learners with Visual Impairments	514
<i>Sharipova Yoqut Qudratillayevna</i>	

Сущность, структура и содержание конфликтологической компетентности как компонента профессиональной культуры будущего педагога	518
<i>Мирзабдуллаева Дилхумор Эркиновна</i>	
Мнемотехника как средство формирования устной речи детей дошкольного возраста на занятиях английского языка	523
<i>Исроилова Шохсанам Учкунжон кызы, Мирзатова Гульшода Худойбердиевна</i>	
Социально-экономические факторы, влияющие на состояние психологического здоровья личности	529
<i>Собиров Абдулазиз Абдурузиқович</i>	
Мaktabgacha ta'lim jarayonida kriptologik yondashuv vositasida ijodiy intellektni shakllantirish texnologiyasi	533
<i>Munisa Topilova Miravzalovna</i>	
Проектирование интеллектуальных систем управления и разработка их программного обеспечения	536
<i>Холматов Камолиддин Икромиддинович</i>	
Metacognitive Approaches in Error Correction: Methods and Pedagogical Technologies for Developing Metacognitive Competence in Future German Language Teachers	539
<i>Khasanova Ozodakhon Kurvonali kizi</i>	
Informatikaning nazariy asoslari fanining mazmuni va unga qo'yilgan me'yoriy-huquqiy talablar	544
<i>Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Yuldasheva Gulsanam Odiljon qizi</i>	
Передовые методы обучения студентов на занятиях по русскому языку в неязыковых вузах	547
<i>Джалалова Сайёра Мирхайдаровна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga miqdorlarni o'rgatishda axborot texnologiyalaridan foydalanish	552
<i>Rashidova Marjona Sadridin qizi</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining tarix fanidagi didaktik imkoniyatlari va ulardan foydalanish metodikasi ...	557
<i>Samarov Faxriddin Uralovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari	562
<i>Axmedov Muxomod-Umar Baxridinovich</i>	
Ijtimoiy intellekt rivojlanishining psixologik determinantlari samaradorligini baholash va amaliy tavsiyalar ...	567
<i>Esanboyev Qahramon O'ktamovich</i>	
Informatika o'qitishda xalqaro tajribalarni qo'llash	571
<i>Madraximov Shuxratjon Shukurovich, Madraximova Maxfuza Axmedovna</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida maktab rahbarlarining qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantirish	575
<i>Musurmanova Shodiya Xolmurovatovna</i>	
Ta'lim-tarbiya jarayonini lingvo-didaktik modellashtirishning pedagogik shartlari	579
<i>Ollaberganova Sanobar Xamidovna</i>	
Talabalar prokrastinatsiyasining ijtimoiy-psixologik konseptualizatsiyasi: tarixiy-nazariy tahlil	583
<i>Raimdjanova Gulasal Baxtiyor qizi</i>	
Ijtimoiy kompetensiya - maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga muvaffaqiyatli adaptatsiya qilishning pedagogik sharti	590
<i>Tanrbergenova Dildora Mubora qizi</i>	
Ichki ishlar organlari xodimlarida stressni boshqarish va psixologik barqarorlikni rivojlantirish	595
<i>Turdialiyev Nurmatjon Olimjon o'g'li</i>	
Zamonaviy yoshlar ruhiyati: akademik stress, o'quv motivatsiyasi va talabalarning muvaffaqiyat strategiyalari	598
<i>Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi</i>	
Oliy ta'limda talabalar ijodiy salohiyatini shakllantirishda pedagogik innovatsiyalarning o'rni va imkoniyatlari	604
<i>Yuldashev Abdurauf Ro'zmatjonovich</i>	

IJTIMOYIY INTELLEKT RIVOJLANISHINING PSIXOLOGIK DETERMINANTLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA AMALIY TAVSIYALAR

Esanboyev Qahramon O'ktamovich

Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash
va malakasini oshirish instituti Samarqand filiali o'qituvchisi,
SamDU doktranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada yosh oilalarda ijtimoiy intellektni rivojlantirishning psixologik determinantlari, ularning samaradorligini baholash mezonlari hamda amaliy tavsiyalar tizimi tahlil qilinadi. Tadqiqotda ijtimoiy intellekt kognitiv, emotsional va xulq-atvor komponentlarining o'zaro integratsiyalashgan tizimi sifatida talqin etiladi. Psixologik intervensiya natijalari empatiya, emotsional barqarorlik, kommunikativ kompetensiya va refleksivlik kabi omillar yosh oilalarda konstruktiv muloqot hamda oilaviy barqarorlikni kuchaytirishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy intellekt, yosh oila, empatiya, emotsional intellekt, kommunikativ kompetensiya, refleksivlik, psixologik intervensiya, oilaviy barqarorlik.

Abstract: This article analyzes the psychological determinants of social intelligence development in young families, the criteria for evaluating their effectiveness, and a system of practical recommendations. Social intelligence is interpreted as an integrative system of cognitive, emotional, and behavioral components. The findings indicate that empathy, emotional stability, communicative competence, and reflexivity strengthen constructive communication and family stability.

Key words: social intelligence, young family, empathy, emotional intelligence, communicative competence, reflexivity, psychological intervention, family stability.

Аннотация: В статье анализируются психологические детерминанты развития социального интеллекта в молодых семьях, критерии оценки их эффективности и система практических рекомендаций. Социальный интеллект рассматривается как интегративная система когнитивного, эмоционального и поведенческого компонентов. Результаты психологической интервенции показывают, что эмпатия, эмоциональная устойчивость, коммуникативная компетентность и рефлексивность способствуют укреплению конструктивного общения и семейной стабильности.

Ключевые слова: социальный интеллект, молодая семья, эмпатия, эмоциональный интеллект, коммуникативная компетентность, рефлексивность, психологическая интервенция, семейная стабильность.

KIRISH

Yosh oilalarda ijtimoiy intellektni rivojlantirish jarayonining yakuniy bosqichi uning samaradorligini kompleks, ko'p darajali va integrativ yondashuv asosida baholash, shuningdek, olingan empirik natijalar negizida ilmiy asoslangan amaliy tavsiyalar tizimini shakllantirishdan iborat. Har qanday psixologik intervensiya dasturining qiymati faqat uning o'tkazilganligi bilan emas, balki shaxsning real psixologik tuzilmasida yuzaga kelgan sifat o'zgarishlari - kognitiv qayta ishlash mexanizmlari, emotsional regulyatsiya darajasi va xulq-atvor strategiyalaridagi transformatsiyalar orqali belgilanadi. Shu ma'noda, ijtimoiy intellektni rivojlantirishga yo'naltirilgan psixologik ta'sir samaradorligi statistik ko'rsatkichlar bilan bir qatorda oilaviy tizim ichidagi kommunikativ dinamikaning barqarorlashuvi, konfliktogen vaziyatlarning kamayishi va emotsional uyg'unlikning ortishi bilan ham baholanadi ^[1, 2].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

“Ijtimoiy intellekt” tushunchasi va uning rivojlanish determinantlari (omillari) psixologiya fanida uzoq yillardan buyon tadqiq qilib kelinmoqda. Ushbu mavzu bo‘yicha xorijiy va O‘zbekiston psixologiyasidagi asosiy yondashuvlarni quyidagicha ajratish mumkin:

Xorijiy psixologlar ijtimoiy intellektni asosan shaxsning boshqa odamlar bilan muomala qilish, ularni tushunish va ijtimoiy muhitga moslashish qobiliyati sifatida o‘rganishgan.

Edvard Torndayk 1920-yilda “ijtimoiy intellekt” tushunchasini fanga birinchi bo‘lib kiritgan olimdir. U ijtimoiy intellektni “odamlar bilan muomala qilishda ularni tushunish va dono harakat qilish qobiliyati” deb ta’riflagan. Uning tadqiqotlari ushbu intellekt turini intellektning umumiy tuzilmasidan alohida ajratib ko‘rsatishga asos bo‘ldi.

Jeyms Gelfand va Eysenk ijtimoiy intellektni intellektning umumiy qobiliyatlari qatorida o‘rgangan. U ijtimoiy moslashuvchanlik va ijtimoiy tajriba determinantlariga e‘tibor qaratgan.

Devid Goulman o‘zining “Emotsional intellekt” (Emotional Intelligence) asarlari orqali ijtimoiy intellektning rivojlanishida hissiy sohaning o‘rnini fundamental tarzda ochib bergan. Uning tadqiqotlari ijtimoiy intellektni rivojlantirishning psixologik determinantlari (o‘z-o‘zini anglash, empatiya, ijtimoiy ko‘nikmalar) samaradorligini baholash uchun asosiy manba hisoblanadi.

J. Gilford ijtimoiy intellekt tuzilishini modellar bilan shug‘ullangan. Uning testlari ijtimoiy intellektni tarkibiy qismlarga (masalan, vaziyatni anglash, xulq-atvor natijalarini bashorat qilish) ajratib baholashda keng qo‘llaniladi.

O‘zbekiston psixologiya maktabida ijtimoiy intellekt masalalari shaxsning kommunikativ qobiliyatlari, milliy mentalitet va ijtimoiy-psixologik moslashuv nuqtai nazaridan E. G‘. G‘oziyev shaxsning rivojlanishi, intellektual salohiyati va kommunikativ jarayonlarning psixologik qonuniyatlarini tadqiq qilgan. Uning “Psixologiya” darsliklari va tadqiqotlari ijtimoiy intellektning shakllanishida ta’lim va tarbiya muhitining determinantlarini tushinishda muhim ahamiyat kasb etadi.

V. M. Karimova oila, ta’lim va ijtimoiy muhitning shaxs ijtimoiy ko‘nikmalariga ta’sirini tahlil qilgan. Karimova ishlari ijtimoiy intellektni ijtimoiy-psixologik determinantlar nuqtai nazaridan baholashda muhim nazariy baza hisoblanadi.

O. E. Hayitov ilmiy izlanishlarida aynan “ijtimoiy intellekt”, “shaxsning kommunikativ qobiliyatlari” va “boshqaruv psixologiyasi” masalalariga katta e‘tibor qaratgan. Ijtimoiy intellektni rivojlantirish omillari va uning samaradorligini baholash bo‘yicha tadqiqotlari amaliy psixologiya uchun muhimdir.

D. I. Nurqulova zamonaviy o‘zbek psixologiyasida talabalar va yoshlarning ijtimoiy intellektini rivojlantirish, ulardagi emotsional va ijtimoiy intellektning o‘zaro bog‘liqligi bo‘yicha dissertatsiya ishlari va tadqiqotlar olib borgan. Uning ishlari aynan ijtimoiy intellektni baholash metodikalarini adaptatsiya qilish va rivojlanish dinamikasini o‘rganishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot doirasida psixologik intervensiya natijalarini kompleks tahlil qilish ijtimoiy intellektning strukturaviy modeliga tayangan holda amalga oshirildi. Ushbu modelga muvofiq, ijtimoiy intellekt kognitiv, emotsional va xulq-atvor komponentlarining o‘zaro funksional integratsiyasidan tashkil topgan murakkab psixologik tizim sifatida talqin qilinadi. Shuning uchun samaradorlikni baholash uchun asosiy mezon asosida tizimlashtirildi:

- kognitiv mezon – ijtimoiy vaziyatlarni adekvat idrok etish, ularni tahlil qilish va ehtimoliy oqibatlarni prognozlash qobiliyati;
- emotsional mezon – empatiya darajasi, emotsional barqarorlik va affektiv moslashuvchanlik;
- xulq-atvor mezoni – kommunikativ kompetensiya, konfliktlarni konstruktiv boshqarish strategiyalari hamda ijtimoiy moslashuv darajasi.

Mazkur mezonlar o‘zaro tizimli bog‘langan bo‘lib, ularning har biridagi o‘zgarish umumiy ijtimoiy intellekt darajasining dinamikasini ifodalaydi^[3, 4].

TAHLIL VA NATIJALAR

Empirik natijalar tahlili eksperimental va nazorat guruhlarida o‘rtasida ijtimoiy intellekt komponentlari bo‘yicha statistik jihatdan sezilarli farqlar mavjudligini ko‘rsatdi. Eksperimental guruh ishtirokchilarida intervensiya dasturidan so‘ng kognitiv jarayonlarda sifat jihatidan ijobiy o‘zgarishlar kuzatildi: ular murakkab oilaviy vaziyatlarni tahlil qilishda sabab-oqibat bog‘liqliklarini aniqlash, muqobil yechimlarni ishlab chiqish va qaror qabul qilish

jarayonida uzoq muddatli oqibatlarini inobatga olish qobiliyatini sezilarli darajada rivojlantirdilar. Bu holat ijtimoiy idrokning differensiallashuvi va analitik fikrlashning kuchayganligini ko'rsatadi. Nazorat guruhida esa bunday o'zgarishlar deyarli kuzatilmadi va indikatorlar barqaror holatda saqlanib qoldi.

Emotsional komponent bo'yicha olingan natijalar ayniqsa muhim ahamiyat kasb etdi. Eksperimental guruhda empatiya darajasining oshishi, ya'ni turmush o'rtog'ining hissiy holatini nozik darajada sezish va adekvat emotsional javob qaytarish qobiliyatining kuchayishi qayd etildi. Shu bilan birga, emotsional barqarorlikning ortishi stressogen va konfliktogen vaziyatlarda impulsiv reaksiyalarning kamayishiga olib keldi. Bu holat affektiv regulatsiya mexanizmlarining takomillashganligini va shaxsning emotsional o'zini boshqarish salohiyati oshganligini ko'rsatadi. Nazorat guruhida esa emotsional indikatorlar sezilarli o'zgarishsiz qolgan bo'lib, bu spontan rivojlanish jarayonining cheklanganligini tasdiqlaydi ^[5, 6].

Xulq-atvor darajasida ham sezilarli transformatsiyalar kuzatildi. Eksperimental guruh a'zolarida kommunikativ kompetensiyaning oshishi, xususan, faol tinglash, "men-xabarlar" orqali o'z fikrini ifoda etish va assertiv muloqot yuritish ko'nikmalarining shakllanishi oilaviy muloqot sifatini sezilarli darajada yaxshiladi. Konfliktlarni hal etishda destruktiv strategiyalardan konstruktiv yondashuvga o'tish, murosaga kelish va hamkorlikka asoslangan qarorlar qabul qilish tendensiyasi kuchaydi. Bu esa ijtimoiy o'zaro ta'sir mexanizmlarining ratsionallashganligini anglatadi.

Statistik tahlil natijalari ushbu o'zgarishlarning ishonchligini tasdiqladi: eksperimental guruhda ijtimoiy intellekt ko'rsatkichlarining oshishi statistik jihatdan ahamiyatli darajada ($p < 0,05$) qayd etildi. Shuningdek, empatiya va kommunikativ kompetensiya o'rtasida yuqori ijobiy korrelyatsiya ($r > 0,70$) mavjudligi aniqlanib, emotsional intellekt ijtimoiy intellektning muhim prediktiv omillaridan biri ekanligi empirik jihatdan asoslandi. Nazorat guruhida esa o'zgarishlar statistik ahamiyatga ega emasligi qayd etilib, tabiiy rivojlanish sharoitida ijtimoiy intellektning sezilarli progressi kuzatilmadigini aniqlandi ^[7, 8].

Psixologik determinantlar tahlili ijtimoiy intellektning rivojlanishi empatiya, emotsional intellekt, kommunikativ kompetensiya va refleksivlik kabi asosiy omillarning integratsiyasiga bevosita bog'liq ekanligini ko'rsatadi. Empatiya shaxslararo tushunishning emotsional asosini tashkil etib, oilaviy munosabatlarda psixologik yaqinlikni kuchaytiradi; emotsional intellekt affektiv jarayonlarni boshqarish va psixologik barqarorlikni ta'minlaydi; kommunikativ kompetensiya ijtimoiy o'zaro ta'sir samaradorligini belgilaydi; refleksivlik esa shaxsning o'z xulq-atvorini tahlil qilish va uni korreksiya qilish imkonini kengaytiradi. Ushbu determinantlarning o'zaro sinergik ta'siri ijtimoiy intellektning tizimli rivojlanishiga olib keladi.

Umumiy psixologik interpretatsiya nuqtai nazaridan, olingan natijalar ijtimoiy intellektning statik emas, balki dinamik, rivojlanuvchi va tashqi psixologik ta'sirga sezgir tizim ekanligini tasdiqlaydi. Intervensiya jarayonida eng sezilarli o'zgarishlar emotsional va kommunikativ komponentlarda kuzatilgani oilaviy tizim barqarorligiga aynan ushbu sohalar hal qiluvchi rol o'ynashini ko'rsatadi. Kognitiv komponentdagi o'zgarishlar esa oilaviy muammolarni ratsional tahlil qilish imkoniyatini kengaytirib, impulsiv qaror qabul qilish ehtimolini kamaytirgan ^[9, 10].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Amaliy tavsiyalar

1. Nikohdan oldingi psixologik tayyorgarlik tizimini joriy etish zarur; unda ijtimoiy intellekt, empatiya va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi lozim.
2. Yosh oilalar uchun konfliktologik, kommunikativ va emotsional kompetensiyani rivojlantiruvchi psixologik treninglar muntazam yo'lga qo'yilishi maqsadga muvofiq.
3. Oilaviy maslahat markazlari faoliyatini kengaytirish va ularda psixokorreksion dasturlarni institutsional darajada joriy etish zarur.
4. Ta'lim tizimiga oilaviy psixologiya va ijtimoiy intellekt asoslari bo'yicha maxsus kurslarni integratsiya qilish shaxslarning erta bosqichdan ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.
5. Ommaviy axborot vositalari orqali oilaviy madaniyat va psixologik savodxonlikni oshirishga qaratilgan ijtimoiy kampaniyalarni kengaytirish lozim.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari ijtimoiy intellektni rivojlantirishga qaratilgan psixologik determinantlar tizimi yuqori darajadagi samaradorlikka ega ekanligini ilmiy jihatdan asoslab berdi. Empirik ma'lumotlar yosh oilalarda ijtimoiy intellektni maqsadli rivojlantirish nafaqat individual psixologik barqarorlikni mustahkamlashini, balki oilaviy tizimning funksional yaxlitligini ta'minlashini ham ko'rsatadi. Demak, ijtimoiy intellektni rivojlantirishga yo'naltirilgan psixologik dasturlar yosh oilalarda sog'lom muloqot, hissiy uyg'unlik va ijtimoiy-psixologik barqarorlikni mustahkamlashning muhim amaliy vositasi sifatida qaralishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ahmedova G. Muloqot psixologiyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2015. – 230 b.
2. Baronov A. A. Sotsial psixologiya asoslari. – Moskva: Yurayt, 2018. – 412 b.
3. Beck U. What is Globalization? – Cambridge: Polity Press, 2000. – 198 p.
4. G'oziyev E. G. Oila psixologiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2010. – 276 b.
5. G'oziyev E. G. Umumiy psixologiya. – Toshkent: Universitet, 2002. – 412 b.
6. Goleman D. Emotional Intelligence. – New York: Bantam Books, 1995. – 352 p.
7. Ibrohimov I. Psixologiya: nazariy va amaliy asoslar. – Toshkent: O'qituvchi, 2016. – 410 b.
8. Karimova V. M. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016. – 348 b.
9. Nazarov Sh. X. Oila psixologiyasi: nazariy va amaliy asoslar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 288 b.
10. Saidova G. Inson munosabatlari psixologiyasi. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2021. – 265 b.
11. Salovey P., Mayer J. D. Emotional Intelligence // Imagination, Cognition and Personality. – 1990. – Vol. 9, № 3. – P. 185–211.
12. Sharipov B. Oilada sog'lom munosabatlarni shakllantirishda psixologiya fanining o'rni. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022. – 180 b.
13. Turdialiyev N. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: Ilm ziyo, 2019. – 364 b.
14. Vygotsky L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. – 159 p.
15. Андреева Г. М. Социальная психология. – Москва: Аспект Пресс, 2000. – 365 с.
16. Бронфенбреннер У. Экология развития человека. – Москва: Прогресс, 1989. – 376 с.
17. Холодная М. А. Психология интеллекта: парадоксы исследования. – Санкт-Петербург: Питер, 2002. – 272 с.
18. Thorndike E. L. Intelligence and Its Uses // Harper's Magazine. – 1920. – P. 227–235.
19. Bowen M. Family Therapy in Clinical Practice. – New York: Jason Aronson, 1978. – 584 p.
20. Yusupova N. Ijtimoiy intellekt va oila psixologiyasi. – Toshkent: Fan, 2018. – B. 56–78.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.